

2011-11-02

Landsbygdsavdelningen
E-post: nyttlandsbygdsprogram@jordbruksverket.se

Välkommen till nätverksträff den 9 november

Tyck till om nästa landsbygdsprogram!

Tillsammans med dina bordsgrannar kommer du att vara med i dialogen och med hjälp av datorer kan du direkt ge respons på det som sägs under träffen. Vi kommer att prata om förenkling och effektivitet, landskapsperspektiv och kompetensutveckling i nästa landsbygdsprogram. Vi behöver konkreta förslag på hur man ska göra för att förenkla och förbättra landsbygdsprogrammet. Tänk på detta när du här läser om hur vi hittills resonerat!

Syftet är att vi ska höra vad du tycker om det vi har kommit fram till så här långt. I vårt arbete har vi tagit med synpunkter som har kommit fram i träffar, telefonmöten och på Facebook.

Kom ihåg att det är förslag!

Kom ihåg att vi är mitt i arbetet och inget är färdigt än. Tänk också på att EU:s regler som sätter ramarna för nästa landsbygdsprogram nyligen kom och att det är många diskussioner kvar innan de blir beslutade. Allt vi skriver här är därför bara förslag som kan komma att ändras mycket framöver.

Här kan du läsa mer!

Om du vill läsa mer om arbetet med nästa landsbygdsprogram, resultaten från tidigare träffar och tankesmedjor samt förslaget till EU-regler, gå in på www.jordbruksverket.se/nyttlandsbygdsprogram.

Följ också [dialogen på Facebook, Landsbygdsprogram 2014-2020!](#)

Vi hoppas att vi får en spännande dag tillsammans!

Underlag till vår diskussion

EU-kommissionens förslag till nya regler

EU-kommissionens förslag till regelverk för 2014 och framåt publicerades i oktober. Förslagen gäller både hur gårdsstödet utformas samt sätter ramarna för vad som är möjligt att göra i nästa landsbygdsprogram.

Mycket är sig likt men ändå inte

Det ser ut som att huvuddragen är desamma som idag: en strategi, ett eller flera program, stödåtgärder, förvaltningsmyndighet, övervakningskommitté, landsbygdsnätverk, årsrapporter, utvärderingar med mera. Det som är nytt för landsbygdsutvecklingsfonden är att klimat och innovationer kommer att bli viktigt.

Större krav på strategier

För att förenkla genomförandet av alla EU-program ska medlemsstaterna ta fram gemensamma strategier för alla fonder och partnerskapsavtal. Detta ser ut att involvera fler olika parter och nivåer i samhället än tidigare. För landsbygdsutvecklingsfonden gäller att man utgår från EU:s övergripande mål för jordbrukspolitikerna från 2014:

- Konkurrenskraftigt jordbruk
- Hållbar förvaltning av naturresurser samt klimat
- Balanserad territoriell utveckling på landsbygden

Målen ska nås via sex prioriterade områden:

- Främja kunskapsöverföring inom jord- och skogsbruk
- Förbättrad konkurrenskraft
- Främja en organiserad livsmedelskedja och riskhantering
- Bevara och stärka ekosystem beroende av jord- och skogsbruk
- Främja resurseffektivitet och omläggningen till en ekonomi med låg koldioxidpåverkan
- Jobb och utveckling av landsbygdsområden

Dessa prioriterade områden delas i sin tur in i 18 fokusområden. Det finns risk för att det blir ett mer komplext och svåröverblickbart program än tidigare.

Leader är kvar

Den stora förändringen är möjligheten att finansiera Leader via alla fonder. Upplägget påminner om LEADER II-programmet som fanns i Sverige till och med år 1999. Leaderområdena hade då en gemensam lokal strategi med stöd från alla fonder med undantag för fiskefonden. Likt tidigare ska minst fem procent av EU-pengarna från landsbygdsutvecklingsfonden gå till Leader.

Lång process innan reglerna blir klara

Förslagen kommer nu att diskuteras igenom i detalj. Det görs bland annat i så kallade rådsarbetsgrupper där företrädare för regeringarna i varje medlemsland är med. Det är ministrarna i jordbruksrådet som fattar beslut. Innan reglerna kan börja gälla måste även Europaparlamentet godkänna reglerna.

Förutom dessa övergripande regler kan EU-kommissionen även föreslå tillämpningsregler om det behövs ytterligare förklaringar. Det är svårt att idag säga något om hur lång tid det kommer att ta innan reglerna kan börja gälla eftersom det är en komplicerad beslutsprocess.

Ett enkelt och effektivt landsbygdsprogram

Arbetet med nästa svenska landsbygdsprogram drivs utifrån två tydliga ledstjärnor:

- Programmet ska ge största möjliga nytta för samhället i förhållande till kostnad.
- Programmet ska jämfört med i dag bli mycket enklare både för stöd-sökande och myndigheter.

Vad innebär ett effektivt program?

Skattepengar måste användas på ett effektivt sätt. Pengarna i landsbygdsprogrammet ska därför betalas ut till det som ger störst samhällsnytta i förhållande till vad det kostar.

Vad innebär ett enkelt program?

Regeringen har satt mål för arbetet med att förenkla för företagen. För nästa landsbygdsprogram är målet att minska den administrativa bördan för företagen med 50 procent. Det innebär att den nedlagda tiden för att genomföra aktiviteter i programmet, till exempel tillgodogöra sig information, ansöka och redovisa, ska minska. Myndigheterna har också administrativa kostnader för att till exempel hantera ansökningar och den kostnaden ska också sänkas till nästa programperiod.

Just nu arbetar vi endast med hur vi kan utforma själva programmet på ett enklare sätt. Arbetet med att förenkla ansökan, det vill säga att göra informationen och ansökan enkel och tydlig gör vi senare. För att det ska lyckas krävs dock att vi har lagt grunden till ett genomtänkt förslag till landsbygdsprogram.

Två förslag för att göra programmet enklare är att ha

- schabloner i större utsträckning än idag
- färre miljöersättningar och färre villkor

I EU-kommissionens förslag till regler föreslås schablonersättningar upp till 100 000 euro. Detta bedömer vi kan ge förenkling för såväl den som söker stöd som för myndigheter såvida inte kommissionens tillämpningsregler ökar komplexiteten.

För att förenkla och förbättra landsbygdsprogrammet behövs mer samarbete med olika myndigheter som Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, Energimyndigheten och andra.

Vad är svårt i dag?

Svårigheten i dagens landsbygdsprogram är att många enskilda stödformer är komplicerade men också att det finns för många olika stöd och ersättningar. Dessutom läggs mycket tid på att administrera stöd, både av de som söker stöd och av myndigheterna. Målet med nästa landsbygdsprogram är att visa tydligt vilka stöd som finns och utforma stöden så att de bildar en genomtänkt helhet med en enkel administration. Dessutom eftersträvar vi att de ska bli enklare att söka och redovisa.

Regionala prioriteringar

Utvald miljö och skogens mångfald är åtgärder där prioriteringar görs på regional nivå. Här diskuteras precision och effektivitet i åtgärderna och hur detta kan nås samtidigt som vi ska förenkla och det ska bli tydligt vad som gäller i ditt område för dig som söker. Vi arbetar också med hur exempelvis hanteringen av restaureringsåtgärder ska passa ihop bättre med de ersättningar som söks från Skogsstyrelsen och hur regionala strategier ska användas. Allt för att göra programmet effektivare, enklare och lättare att förstå.

Vad innebär detta för dig som söker stöd?

En **schablon** innebär att man i förväg räknar ut ett medeltal av vad det kostar att göra något, till exempel att anlägga en våtmark. Idag lämnar den som söker stöd in kvitton på exakt vad det har kostat. Det är jobbigt för den som söker, krångligt att kontrollera och betala ut och det gör att det tar lång tid att handlägga.

Fördelar med schabloner är att vi slipper att handläggare gör olika bedömningar. Det går också att förenkla och snabba upp handläggningen. Du som söker vet hur mycket pengar du kommer att få utan att behöva oroa dig lika mycket för att göra ansökan på rätt sätt.

Nackdelen med schabloner är att friheten att söka pengar kan minska, att du som söker stöd bara kan söka pengar till vissa saker där det finns beräknade schabloner. I dagens landsbygdsprogram kan du söka pengar till i princip allt (med några principiella undantag) under förutsättning att du kan visa att kostnaden är rimlig.

Vi kommer att undersöka om vi kan hitta bra schabloner för både investeringar och projekt- och företagsstöd för t.ex. turism, bredband, utvecklingsplaner, anläggning av våtmarker och företagsutveckling.

Ett exempel på schablon: I medeltal kostar det x kronor per ko att bygga ett kostall och den summan betalas ut när bygget är färdigt och uppfyller de krav som finns. Begränsningen med schabloner är att man inte får ersättning för de faktiska kostnader man själv har haft utan för en genomsnittlig kostnad. Ersättningen blir samma oavsett om bygget blir billigt eller dyrt. Om man bygger billigt kan ersättningen bli högre än verklig kostnad, medan ett dyrare bygge kan innebära betydligt mindre ersättning än den verkliga kostnaden.

Med **färre miljöersättningar och färre villkor** för den som söker pengar menar vi att nästa landsbygdsprogram bör innehålla färre miljöersättningar och miljöinvesteringar och de bör vara mer lika utformade. Varje miljöersättning bör inte innehålla så många villkor, vilket förenklar för dig som söker.

Nackdelen är att ersättningarna kan bli mindre effektiva när de inte är så detaljerat utformade. Du kanske inte heller kan få ersättning för allt som du får ersättning för idag. Fördelen är att det blir enklare att förstå för dig som söker och det kan göra att fler blir intresserade och på så sätt kan miljöersättningarna trots allt bli mer effektiva.

I EU-kommissionens förslag till regler är texten om miljöersättningar mycket lik nuvarande program. Det som betyder allra mest för hur miljöersättningarna kan se ut från 2014 är hur de mer generella jordbrukarstöden kommer att utformas. Bland annat diskuteras att gårdsstödet ska bli mer miljöinriktat. Det kan innebära att vissa delar av landsbygdsprogrammet helt flyttas över till gårdsstödet.

Att förena enkelt och effektivt

Landsbygdsprogrammet har alltså mål om både kostnadseffektivitet och enkelhet. Det är två mål som är svåra att förena. Det krav om förenkling som finns gör åtgärderna breda och kan leda till att effekten inte blir lika säker. Detta är en konsekvens som vi måste fortsätta att diskutera och analysera i vårt arbete.

Samverkan för miljönytta i ett landskapsperspektiv

När man gör någon slags miljönytta kan det bli mer effektivt att ha ett större perspektiv än den enskilda gården. Landskapet kan vara en resurs i utvecklingen av företag och verksamheter och ger oss en förståelse för hur natur och kultur hänger ihop.

Alla värden i landskapet behöver inte alltid bevaras överallt och alla miljöåtgärder är inte lika effektiva överallt. De slutsatser vi kan dra om till exempel växtnärlingsflöden blir helt olika beroende på om vi ser dem på fältnivå, gårdsnivå, regional eller global nivå.

Att tänka på ett landskapsperspektiv ställer helt nya krav på både framförhållning och samverkan mellan markägare samt mellan markägare och andra. Dessutom kräver det ofta specialkunskap. Vi funderar på hur landsbygdsprogrammet kan stötta och skapa incitament för att få fler att samverka.

Exempel på samverkan mellan gårdar

Det finns många exempel på när ett landskapsperspektiv är att föredra för att nyttan ska kunna planeras och genomföras på bästa plats eller på bästa sätt. Det kan förutom biologisk mångfald och variation i landskapet även gälla exempelvis utformning och placering av skyddszoner, åtgärder för vattenkvalitet, avvattning, anläggning av skogsvägar, våtmarker och kretsloppsåtgärder där flera brukare går samman för effektivare resursanvändning.

Man kan även tänka sig exempel där flera markägare gör vissa arbeten samtidigt för att minska störningar i känsliga områden.

Ett annat exempel kan vara samverkan för att få betesdjur till värdefulla betesmarker. Det kan handla om att någon sköter djuren på vintern men någon annan ansvarar för dem under betessäsongen. Det kan också handla om att en djurägare håller djur på andras marker.

Ett levande landskap

Vi kan se vår historia i landskapet. Genom lämningar från tidigare generationer kan vi förstå hur vårt samhälle har vuxit fram och varför det fungerar som det gör. Kunskaperna kan hjälpa oss att se framåt.

Biologisk mångfald är en levande del av landskapet. Biologisk mångfald handlar om att bevara och stärka ett rikt djur- och växtliv. Landsbygdsprogrammet kan användas till att gynna mångfald bland såväl husdjur och odlade växter som vilda djur och växter. Förhoppningen är att hitta lösningar på hur landsbygdsprogrammet kan stimulera att grupper av jord- och skogsbrukare går samman och gemensamt söker stöd.

I EU-kommissionens förslag till regler verkar det som att grupper av lantbrukare gemensamt ska kunna söka miljöersättningar. Vad programmet kommer att kunna ge pengar till kommer också att avgöras av utformningen av gårdsstödet från 2014. Betesmarksdefinitionen kommer också att påverka hur ersättningarna utformas.

Nya krav på samverkan och kunskap

Samverkan i ett geografiskt avgränsat område kan vara effektivt för att åstadkomma ökad miljönytta. Den större miljönyttan som vi kan få genom att ha ett landskapsperspektiv är svår att värdera och föra ner till den enskilde individen i form av en ersättning. Eftersom Sverige är ett stort och varierat land behövs möjligheten att välja vad som är lämpligt i just det området.

För att planera och arbeta med ett landskapsperspektiv är det nödvändigt med kunskaper om de lokala förhållandena, att man kan se helheten i landskapet och att man förstår hur delarna påverkar. Det handlar om samverkan mellan både markägare och andra aktörer på landsbygden. Här skulle Leader kunna fylla en roll.

Samverkan för landsbygdsutveckling

Som EU-kommissionens förslag till regler ser ut kommer det att finnas samma möjligheter i nästa programperiod som nu. Vi hoppas att vi även kan hitta fler möjligheter att nå fler grupper och personer och nya områden att arbeta inom för att utveckla landsbygden framöver. Samverkan kommer även i fortsättningen att vara prioriterat.

Projektstödet har en roll

Projektstöd är viktigt för att stimulera och skapa möjligheter till samverkan. Det finns det god erfarenhet av redan i nuvarande programperiod men det har varit vissa begränsningar i hur projektstödet kunnat användas. Vi behöver förklara tydligare vad du kan söka projektstöd för. Vi får ofta förslag på vad det skulle vara bra att få projektstöd för men i de flesta fall går det redan nu att få stöd för just detta.

Vi arbetar också med att förenkla projektstödet så att det ska bli ett enkelt sätt att samarbeta utan för mycket administration. Här kan vi även ha nytta av de schabloner vi har beskrivit tidigare.

I EU-kommissionens förslag till regler står det tydligare än förut att samarbete ska främjas mellan aktörer i jordbruks- och livsmedelskedjan, skogsbrukssektorn och andra aktörer som bidrar till att nå målen. Kommissionen betonar också i förslaget att samarbetet särskilt gäller nya produkter, processer och tekniker.

Stöd till service och infrastruktur kan göras på nya sätt

När det gäller service och infrastruktur har vi fått många konkreta förslag. Bland det som diskuteras finns förslag att stödja projekt eller företag med satsningar inom bredband, kommersiell service, offentlig service, enskilda vägar, vatten och avlopp och lokala utvecklingsplaner. Det är dock inte säkert att alla dessa områden kommer att finnas kvar i det slutgiltiga förslaget. Vi utreder även om det är möjligt med projektstöd, företagsstöd och kompetensutveckling inom dessa områden.

Folk ska vilja bo på landet

Exempel på stöd som kan bidra till bra boende på landet är stöd till investeringar och främjande av kultur och fritid. Det kan ske genom både projektstöd och företagsstöd. Även här är det viktigt att stötta samverkan.

Kompetensutveckling för framtiden

Kompetensutveckling är en viktig del även i nästa landsbygdsprogram. Det kan ge ökad effektivitet inom alla områden och för programmet som helhet. Pengar till kompetensutveckling kan förstärka effekten av stöd till investeringar och omställning av verksamhet.

I nästa landsbygdsprogram vill vi göra det enklare att se vilka möjligheter till kompetensutveckling som finns. Vi vill även tydliggöra målen med kompetensutvecklingen och hitta bättre sätt att följa upp effekterna av den.

Ökat fokus på klimat, bioenergi och energi

Inom miljöområdet finns stort behov av ny kunskap särskilt inom nya områden som klimat, energi och bioenergi. Här behöver vi lära oss extra mycket om nya forskningsresultat och innovation samt om såväl miljönytta som ekonomiska effekter av olika åtgärder. Dessutom gäller det att kunskapen kommer företag och näring till del. Åtgärder behövs inom många områden inom till exempel energiproduktion, skogsbruk, djurhållning, trädgård, växtodling och förädling.

Ökat behov av samverkan

Det finns flera områden där det finns behov av samverkan och kunskapsutbyte mellan olika aktörer, som företagare, kommuner och organisationer. Ett exempel på detta är samarbete och dialog om vatten inom avrinningsområden som ett led i arbetet med att införa EU:s ramdirektiv för vatten.

Det är viktigt att olika projekts erfarenheter och resultat förvaltas på ett bra sätt efter projektavslut och att kunskapen och framtagna metoder sprids på ett effektivt sätt. Det gäller till exempel kunskap från pilotprojekt, demonstrationsanläggningar för ny teknik, nya samverkansformer samt tillämpad forskning.

Utveckla och bygg vidare på Greppa näringen

Jordbruksverkets, länsstyrelsernas och LRF:s samarbete inom Greppa näringen där lantbrukare erbjuds miljörådgivning kan vara en modell som kan passa inom fler områden. Greppa Näringen passar att tillämpa inom kompetensutveckling när många företag eller individer ska nås av samma råd.

Att välja vad just du som är företagare vill ha

Vi arbetar för att hitta lösningar som gör det enkelt att få en överblick av det utbudet av kompetensutveckling som är relevant för den enskilde. Det ska finnas möjlighet att välja rådgivare eller rådgivningsorganisation.

Ett önskemål som har förts fram är också att i större utsträckning erbjuda företagare företagscoacher. En coach är en rådgivare som kan hjälpa dig att utveckla företaget på flera sätt än du själv kanske tänker på. Det kan gälla frågor om företagsledning, ekonomi, miljö och marknad till exempel.

Att nå de som inte brukar komma

Vi måste hitta vägar för kompetensutveckling att nå de som inte brukar vara med. Vi har till exempel sett att det i kurser inom jord- och skogsbruk varit huvudsakligen män som deltagit, ofta över 55 år. Andelen kvinnor är mindre än den borde vara med hänsyn till andel kvinnor som är verksamma landsbygdsföretagare. Ska vi få effekt på lång sikt bör vi hitta sätt att få med fler unga.

Investeringar för framtiden

I nästa landsbygdsprogram kommer vi mer än tidigare se till den samhälls-ekonomiska nyttan för en investering, snarare än betydelsen av en investering för det enskilda företaget. I övrigt kommer investeringsstöden till stor del likna dagens stöd. En förhoppning är dock att stöden ska vara schabloner inom fler områden än idag.

Till investeringar hör miljöinvesteringar, investeringar för att öka konkurrenskraften och investeringar som leder till landsbygdsutveckling. Hit hör till exempel även investeringar för att ge möjligheter till friluftsliv.

EU-kommissionen betonar klimat och innovation i sitt förslag. Det kommer därför att bli större fokus på investeringar för miljövänlig och klimatvänlig teknik samt till utveckling av nya processer och tekniker. Investeringsstöd kan även användas för att nå visionerna om Matlandet och Skogsriket, till exempel genom att utveckla förädlingsföretag i såväl jordbruks- och livsmedelssektorn som skogssektorn.

En del som vi föreslår är likt det nuvarande programmet. Startstödet till jordbruksföretag är ett förslag som bidrar till att behålla konkurrenskraften för svenskt jordbruk. Företag på landsbygden kan stöttas genom stöd till diversifiering av företag, stöd till små företag och turistföretag. Dessa områden kan sannolikt slås ihop till en åtgärd.

Kombination av samverkan, kompetensutveckling och investering

Just nu arbetar också vi till exempel med förslag till anläggningsstöd för fleråriga energigrödor, stöd till biogas, stöd till produktion av förnybar energi samt stöd för förnybar energi från skogen och återföring av aska i skogsbruket. Energiområdet är ett bra exempel på när stöd till investeringar och omställning av verksamhet kan kompletteras med kompetensutveckling. Detta tillsammans gör att varje utbetald krona ger mer nytta. Det är också ett exempel där samverkan mellan företagare eller organisationer kan vara en nyckel till att vi når målen.